

Kirjallinen kysymys KK 284/2026 vp

Antti Kurvinen kesk ym.

Kirjallinen kysymys ennallistamissuunnitelman valmistelusta, parlamentaarisesta käsittelystä ja toimeenpanon vaikutuksista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunta hyväksyi hallituspuolueiden äänin 23.6.2026 luonnonsuojelulain (HE 91/2026 vp) muutokset, joilla kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelu osoitettiin ympäristöministeriön vastuulle ja suunnitelmasta päättäminen yksinomaan valtioneuvoston poliittisen päätöksenteon varaan. Samalla hallitus torjui keskustan esittämät muutokset, joilla olisi asetettu ennallistamissuunnitelman laadinnalle kansallisia reunaehtoja, hillitty toimeenpanosta aiheutuvia kustannuksia, vahvistettu maanomistajien omaisuudensuojaa sekä selkeytetty muutoksenhakua ja oikeusturvaa koskevaa sääntelyä.

Päätös on yksi Orpon hallituskauden merkittävimmistä, sillä kansallinen ennallistamissuunnitelma tulee vaikuttamaan laajasti Suomen maankäyttöön, luonnonvarojen käyttöön, maa- ja metsätalouteen, energiantuotantoon, aluekehitykseen ja julkiseen talouteen vuosikymmeniksi eteenpäin. Toisin kuin hallitus on antanut ymmärtää, ei nyt hyväksytyksi tullessa luonnonsuojelulain muutosesityksessä ollut kyse vähäisestä hallinnollisesta kysymyksestä, vaan sillä on kauaskantoisia vaikutuksia koko Suomen ja suomalaisten tulevaisuuteen.

Lakimuutoksessa säädettiin siitä, kuka suunnitelman valmistelee ja kuka siitä päättää, mutta itse suunnitelman sisältöä ohjaavat kansalliset reunaehdot jätettiin avoimeksi. Lakiin ei kirjattu säännöksiä siitä, millä perusteilla ennallistamistoimenpiteiden kohteita valitaan, miten taloudelliset vaikutukset tulee ottaa huomioon, millä tavoin kansallista liikkumavaraa tulee hyödyntää tai miten maanomistajien oikeudet tulee turvata suunnitelmaa laadittaessa.

Tämä poikkeaa olennaisesti esimerkiksi Ruotsin valitsemasta linjasta. Ruotsissa lakiin on kirjattu, että ennallistamisasetuksen toimeenpanossa tulee hyödyntää täysimääräisesti jäsenvaltioille jätetty kansallinen liikkumavara, välttää kansallisia lisävelvoitteita sekä minimoida maanomistajille, yrityksille ja yhteiskunnalle aiheutuvat haitat. Suomessa hallitus ei kuitenkaan ollut valmis kirjaamaan vastaavia periaatteita lakiin, vaan jätti niiden huomioon ottamisen kokonaan myöhemmän poliittisen harkinnan varaan.

Keskustan mielestä ennallistamissuunnitelmasta tulisi päättää parlamentaarisesti eduskunnassa. Suomessa ylin valta kuuluu kansalle, jota eduskunta edustaa. Kun kyse on miljardiluokan kustannuksia, maanomistusta, luonnonvarojen käyttöä ja elinkeinojen tulevaisuutta koskevista ratkaisuisista, päätöksenteon tulee perustua avoimeen parlamentaariseen käsittelyyn eikä

Kirjallinen kysymys KK 284/2026 vp

Yksinomaan valtioneuvoston poliittiseen harkintaan. On käsittämätöntä, että hallituspuolueista ei löytynyt kannatusta edes keskustan ehdottaman selonteon antamiselle eduskuntaan. Ennallistamissuunnitelman vaikutukset ulottuvat pitkälle tulevaisuuteen, ja niiden merkitys on monilta osin suurempi kuin useissa sellaisissa uudistuksissa, jotka normaalisti tuodaan eduskunnan täysimääräiseen käsittelyyn.

Ennallistamissuunnitelman valmisteluun liittyy useita vakavia huolia. Ensinnäkin suunnitelman kustannusvaikutukset ovat edelleen epäselvät. Uusimpien arvioiden mukaan ennallistamisasetuksen toimeenpanon kokonaiskustannukset voivat nousta jopa 30 miljardiin euroon. Kyse on poikkeuksellisen mittavasta julkisesta ja kansantaloudellisesta kokonaisuudesta, jonka vaikutuksia ei ole kattavasti arvioitu ennen päätöksentekoa. Myös lainsäädännön arviointineuvosto on kiinnittänyt huomiota siihen, että ennallistamistoimilla voi olla huomattavia vaikutuksia julkiseen talouteen sekä elinkeinojen harjoittamiseen. Tästäkään huolimatta hallitus ei ole pitänyt tarpeellisenä asettaa edes suunnitelman valmistelulle kustannuksia rajoittavia kansallisia reunaehtoja.

Toiseksi suunnitelmalla tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia suomalaisiin työpaikkoihin ja alueelliseen elinvoimaan. Luonnonvarakeskuksen keväällä julkaiseman raportin mukaan ennallistamistoimilla tulee olemaan huomattavia vaikutuksia metsäsektorin toimintaedellytyksiin. Pahimmissa tarkastelluissa skenaarioissa vaarassa on jopa yli 20 000 metsäelinkeinoihin liittyvää työpaikkaa. Välittömät vaikutukset kohdistuisivat erityisesti maaseudulle ja alueille, joiden elinkeinorakenne nojaa vahvasti metsätalouteen, metsäteollisuuteen ja luonnonvarojen kestävään hyödyntämiseen. Samassa yhteydessä on arvioitu, että hakkuumahdollisuudet voivat vähentyä jopa 15 miljoonalla kuutiometrillä vuodessa. Kyse olisi valtavasta heikennyksestä metsäsektorin toimintaedellytyksiin. Tästä syystä olisi ollut perusteltua säätää laissa velvollisuudesta ottaa huomioon kansantaloudelliset vaikutukset, elinkeinotoiminnan toimintaedellytykset ja Suomen kilpailukyky suunnitelmaa laadittaessa. Tämä ehdotus ei hallituspuolueille kelvannut.

Kolmanneksi suunnitelmaan liittyy merkittäviä omaisuudensuojaa ja oikeusturvaa koskevia kysymyksiä. Vaikka ennallistamissuunnitelma ei välittömästi loisi uusia käyttörajoituksia, sillä voi olla huomattavia tosiasiallisia vaikutuksia maanomistajien asemaan, kiinteistöjen arvoon, investointien toteuttamiseen sekä luonnonvarojen hyödyntämiseen. Mitä tarkemmin ennallistamistoimenpiteitä kohdennetaan yksilöitäville alueille, sitä konkreettisemmiksi myös vaikutukset muodostuvat.

Perustuslaissa turvatun omaisuudensuojan toteutumista ei pidä arvioida pelkästään muodollisten oikeusvaikutusten perusteella. Olennaista on myös se, millaisia tosiasiallisia vaikutuksia suunnitelmalla on maanomistajien mahdollisuuksiin käyttää omaisuuttaan ja tehdä sitä koskevia investointipäätöksiä. On vakava puute, ettei lakiin sisällytetty säännöksiä, joilla olisi rajoitettu suunnitelman alueellisia kohdennuksia tai vahvistettu maanomistajien asemaa.

Myös oikeusturvan toteutumiseen liittyy avoimia kysymyksiä. Hallitus ei hyväksynyt keskustan esityksiä, joilla olisi täsmennetty valitusperusteita ja tuomioistuimen toimivaltaa ennallistamissuunnitelmaa koskevissa asioissa. Näin ollen jää epäselväksi, missä laajuudessa tuomioistuimet voivat arvioida esimerkiksi suunnitelman suhteellisuutta, yhdenvertaisuutta,

Kirjallinen kysymys KK 284/2026 vp

omaisuudensuojan toteutumista tai sitä, onko kansallinen liikkumavara käytetty asianmukaisesti. Oikeusturvan tosiasiallinen toteutuminen edellyttää, että valitusperusteiden ja tuomioistuimen toimivallan tulee olla riittävän selkeästi määritelty. Kansalaisilla tulee olla selkeä käsitys siitä, millä perusteilla muutosta voidaan hakea ja mitä tuomioistuin voi asiassa tutkia. Nyt tämä ei toteudu, koska lain kirjaukset jätettiin hyvin yleiselle tasolle ja epämääräisiksi.

Hallitus on perustellut valitsemaansa menettelyä ennen kaikkea valmistelun kiireellä. Euroopan komissio edellyttää ennallistamissuunnitelman luonnoksen toimittamista komissiolle 1.9.2026 mennessä. Jo nyt on kuitenkin tiedossa, että useat jäsenvaltiot eivät tule pysymään annetussa aikataulussa. Myös Suomen naapurimaat Ruotsi ja Viro ovat tiettävästi hakemassa lykkäystä suunnitelman valmistelulle. Suomenkin tulisi toimia samoin, jotta suunnitelma voitaisiin valmistella huolellisesti, vaikutukset arvioida perusteellisesti ja asia saattaa asianmukaiseen parlamentaariseen käsittelyyn.

Pääministeri Petteri Orpo vastasi eduskunnan kyselytunnilla 11.6.2026 ennallistamissuunnitelman eduskuntakäsittelyä koskevaan kysymykseen seuraavasti:

"Meillä on normaali valtioneuvoston valmistelu käynnissä EU-lainsäädäntöön ja sen toimeenpanoon liittyen, ja siitä tullaan normaaliin tapaan käymään keskustelu eduskunnan kanssa ja informoimaan eduskuntaa ja sen valiokuntia. Eli minusta prosessihuolta tässä ei ole."

Tosiasia kuitenkin on, että luonnonsuojelulain muutosten jälkeen päätösvalta ennallistamissuunnitelmasta on siirretty valtioneuvostolle. Eduskunta ei pääse käsittelemään ennallistamissuunnitelmaa eikä ottamaan siihen kantaa ennen sen toimittamista Euroopan komissiolle tai hyväksymistä valtioneuvostossa, ellei hallitus erikseen tuo asiaa eduskunnan käsiteltäväksi. On jäänyt täysin epäselväksi, miten hallitus aikoo käytännössä toteuttaa pääministerin lupaaman parlamentaarisen keskustelun ja eduskunnan mukana pitämisen suunnitelman valmisteluprosessissa.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Onko hallitus valmis hakemaan Euroopan komissiolta lykkäystä ennallistamissuunnitelman luonnoksen toimittamiselle, jotta suunnitelma voidaan valmistella huolellisesti, vaikutukset arvioida kattavasti ja asia käsitellä parlamentaarisesti,

mikäli hallitus ei aio hakea lykkäystä, mihin arvioon perustuu käsitys siitä, että suunnitelmaluonnos kannattaa lähettää komission asettamassa määräajassa, kun muutkaan maat eivät näin tee,

milloin ja missä muodossa pääministeri Orpon lupaama keskustelu ennallistamissuunnitelmasta käydään eduskunnassa,

onko hallitus valmis antamaan eduskunnalle selonteon ennallistamissuunnitelmasta ennen suunnitelmaluonnoksen lähettämistä Euroopan komissiolle,

Kirjallinen kysymys KK 284/2026 vp

miksi luonnonsuojelulain muutosten yhteydessä ei katsottu tarpeelliseksi säätää Ruotsin mallin mukaisia kansallisia reunaehtoja, joilla olisi varmistettu, ettei ennallistamissuunnitelma sisällä EU-lainsäädäntöä pidemmälle meneviä velvoitteita,

miksi tarpeelliseksi ei katsottu kirjata selkeitä valitusperusteita, joiden nojalla maanomistajat ja muut asianosaiset voisivat hakea muutosta ennallistamissuunnitelmaa koskeviin päätöksiin,

miksi tarpeelliseksi ei katsottu säätää velvollisuutta ottaa ennallistamissuunnitelman laadinnassa huomioon kustannusten minimointi, Suomen kilpailukyky sekä elinkeinotoiminnan toimintaedellytykset,

miten varmistetaan, ettei ennallistamissuunnitelman toimeenpanosta aiheudu kohtuuttomia kustannuksia valtiontaloudelle, kunnille, maanomistajille tai yrityksille,

mitkä ovat ajantasaiset arviot ennallistamissuunnitelman kokonaiskustannuksista ja miten suunnitelman toimeenpano tullaan rahoittamaan ja

pitääkö hallitus hyväksyttävänä sitä, että näin laajakantoisesta ja miljardiluokan vaikutuksia sisältävästä kokonaisuudesta voidaan päättää ilman eduskunnan ennakkokäsittelyä?

Kirjallinen kysymys KK 284/2026 vp

Helsingissä 23.6.2026

Antti Kurvinen kesk
Petri Honkonen kesk
Hannu Hoskonen kesk
Antti Kaikkonen kesk
Eeva Kalli kesk
Vesa Kallio kesk
Anne Kalmari kesk
Hilkka Kemppe kesk
Tuomas Kettunen kesk
Mauri Kontu kesk
Hanna Kosonen kesk
Mika Lintilä kesk
Markus Lohi kesk
Hanna-Leena Mattila kesk
Timo Mehtälä kesk
Olga Oinas-Panuma kesk
Jouni Ovaska kesk
Mikko Polvinen kesk
Mika Riipi kesk
Hanna Räsänen kesk
Mikko Savola kesk
Markku Siponen kesk
Eerikki Viljanen kesk